

HET STADSPAN VAN GENT OPGEMAAKT OP INITIATIEF VAN EDOUARD ELEGEERT

Edouard Hubert Joseph Elegeert werd geboren te Sint-Amandsberg op 2 november 1881. Hij huwde op 28.10.1900 met Jeanne Clementine Henzard. Omstreeks 1900 behaalde hij het diploma van burgerlijk conducteur aan de Rijksuniversiteit te Gent. Hij werd aangeworven bij Bruggen en Wegen, voor het ontwerpen van wegeniswerken. Na de volledige vernederlandsing van de Gentse Rijksuniversiteit (1) werd hem in 1935 gevraagd om aan de R.U.G. de plaats in te nemen van de Heer Flachet, die met pensioen ging. Hij werkte er samen met Frans Van Der Heyden. Hij werd docent aan de Afdeling Topografie en gaf les aan "ingenieurs burgerlijk conducteur". Hij bleef in dienst, als emeritus, tot zijn 69ste jaar.

E. Elegeert was stedenbouwkundige van verschillende gemeenten, o.a. van de gemeenten Zevegem, Laarne, Heusden en Berchem-Oudenaarde.

Hij behaalde verscheidene titels. (2)

Hij is overleden te Gent op 19 november 1950.

Edouard Elegeert nam, in de oorlogsperiode 1942-1945, zelf het initiatief om een plan op te maken van de Stad Gent. Hij vond dat kadasterplannen noch een sluitend beeld gaven, noch de juiste begrenzing aanduiden voor de wegenis. Als docent aan de R.U.G. had hij de bedoeling enerzijds om burgerlijke conducteurs tijdens de oorlogsperiode tewerk te stellen, anderzijds om een topografisch correct plan op te maken dat als basis zou dienen voor een algemeen rioleringsplan.

Het Stadsbestuur van Gent gaf opdracht een studie te maken van het rioleringsstelsel van de stad.

Medewerkers bij het opmaken van het plan "Elegeert" waren o.a. de Heren Lesaffre (3) en Van de Sompel. De Heer Mennes, ingenieur, was enkel bij de aanvang van de werkzaamheden betrokken.

Door middel van een uitgebreid triangulatiernet werd gestreefd naar een topografisch exacte opmeting. Detailmetingen werden uitgevoerd met de ketting, loodlijnen werden bepaald met het spiegelkruis, hoekpunten werden vastgelegd door een stuk gasbuis tussen de kasseien te kloppen, waarop dan een baakstok kon worden bevestigd. Hoogtepeilen werden opgemeten en aangeduid op schetsen. Op de gevels van huizen werd een blijvend merkteken aangebracht; bijvoorbeeld op de woning van Georges Elegeert, Patiëntjestraat 151 te Gent. Op deze merktekens, die in de gevels verankerd zijn, past een "instrument" dat dan de baakstok kan dragen en vasthouden.

Er werden verschillende overzichtlijsten aangemaakt met het volgnummer van het gevelmerkteken, een beschrijving van de lokalisatie met vermelding van de straat plus huisnummer en/of een belangrijk gebouw waarop het merkteken bevestigd is en o.a. de peilhoogte. Eén lijst vertrekt van de volgnummers van de geregistreerde hoogtemerktekens, een andere somt de peilplaten in numerieke volgorde op; gaande van 5 tot 500. Op de 500 genoteerde hoogtepeilen werden 216 punten van een ronde bronzen peilplaat voorzien. Op een kaart en op overzichtvellen, $\pm$ A3-formaat, zijn de respectieve nummers aangeduid. De overzichtlijsten evenals de kaart zijn heel handig bij het opzoeken van de merktekens te velde. De peilplaten bestaan uit een ronde bronzen plaat, diameter 70 mm, waarop in reliëf "Stad Gent" vermeld staat en waarop manueel het nummer van de peilplaat werd ingehamerd, zoals het referentienummer op lijsten en kaarten terug te vinden is. De peilplaten zijn stevig ingewerkt in metselwerk of de blauwe hardsteen van de plinten van in principe belangrijke gebouwen, op een hoogte van $\pm$ 40 cm boven het voetpad. Midden het bronzen peilmerk zit een schroefkop waarop een vierkante sleutel 8 x 8 mm past. Door de bout te verwijderen komt de tegendraad van de peilplaat vrij. Daar kan dan een soort "baak" op worden bevestigd.

De originele plannen werden uitgetekend op schaal 1:500. Deze archiefstukken waren in het bezit van de Technische Dienst Stedenbouw; eertijds gehuisvest in de Sint-Margrietstraat. Het plan Elegeert geeft een uiterst nauwkeurig beeld van het openbaar domein behorende tot de Stad Gent vóór de fusie met uitzondering van de kanaalzone. Vergelijkbare cartografische documenten zijn er eigenlijk niet.

Het was de bedoeling van E. Elegeert om enkel het publiek domein in kaart te brengen. Kadasterplannen zijn in de eerste plaats een grafisch register van (belastbare) onroerende goederen. Ze zijn topografisch minder correct, vermelden noch gedetailleerde meetbasissen, noch hoogtepeilen.

Naast het "*Eigenings- en Geschiedkundig Plan van de Stad Gent en Uitbreidingsplan van Gent van de 12de eeuw tot heden, daterend uit 1913*" van Compyn en Soenen, met zijn uitgebreid netwerk van hoogtemerken, bestaat er dus een tweede netwerk van hoogtepeilen voor de stad Gent. Hiervan zijn er 216 in situ gemerkt, tenzij de bouwwerken waarop zij bevestigd werden

inmiddels werden gesloopt. Er zijn uiteraard ook nog de hoogtemerkttekens van het Nationaal Geografisch Instituut, waarvan de “nagels” op verschillende belangrijke bouwwerken terug te vinden zijn.

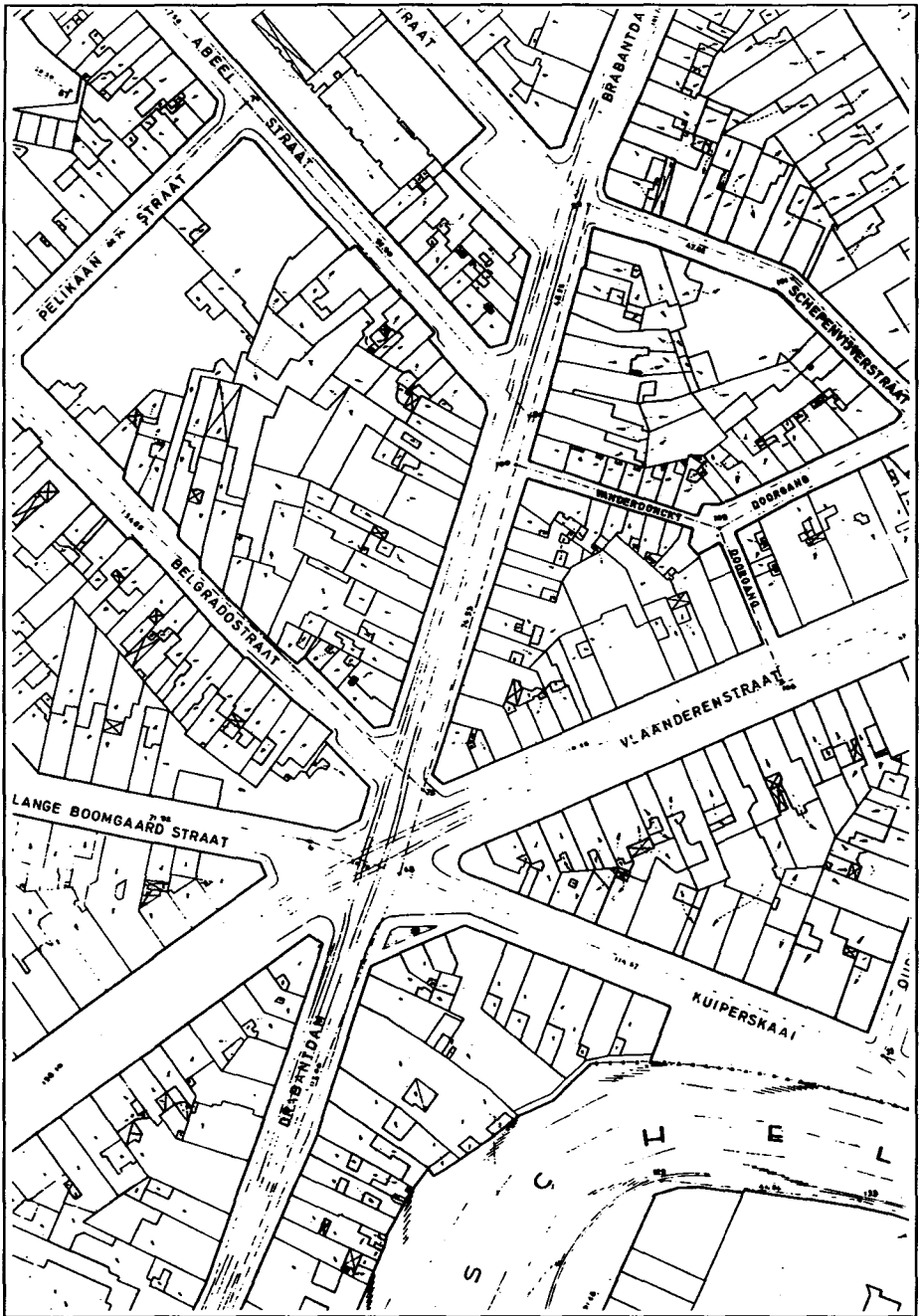
Het originele plan Elegeert werd getekend op stevig tekenpapier, formaat van de vellen: 141 x 95 cm. Het geheel omvat 125 kaartbladen in een raster genummerd van noord naar zuid: C tot P en van oost naar west: 7 tot 18. Deze bladen zijn onderaan gesigneerd (H.V., Vic, ...) en de originele kaartbladen zijn niet opgedeeld in a & b, maar dragen wel de nummering van de overzichtstafel. De schaal bedraagt 1:500.

De hoekpunten van het triangulatiernet hebben een nummer en zijn in het rood aangeduid. De volle lijnen van dit net staan eveneens in rode inkt en zijn voorzien van de lengtematen. Metingen om het alignement van de bebouwing in kaart te brengen werden aangeduid met streepjeslijn, in zwarte inkt, waarboven het maatsijfer is ingeschreven. Deze secundaire metingen sluiten aan op het triangulatiernet. Taluds werden volgens de gebruikelijke tekencode aangeduid met zwarte inkt; water met blauw. Tramlijnen staan in het zwart. Op de originelen is de perceelsgewijze indeling volgens gegevens van het Kadaster niet getekend. Deze kaarten werden ook niet bijgewerkt. De bebouwing van het eiland Malem bijvoorbeeld komt er niet op voor.

De 125 kaartbladen, schaal 1:500, formaat 141 x 95 cm werden doorgetekend op kalk. Bij het overtekenen werden de originele kaartbladen opgesplitst in 2 deelkaarten, genummerd a en b. De kadastrale percelen werden bijgetekend en dan werd een reeks planafdrukken ingekleurd met ecoline. Deze plannen geven een nauwkeurig tijdsbeeld van het openbaar domein met spoor- en tramlijnen, van de waterlopen én van de bebouwing in de periode 1942-1945 en het daaropvolgend decennium. Meetbasissen werden eveneens in kaart gebracht. Bebouwing werd met ecoline lichtrood gekleurd en (donker-)blauw voor openbare gebouwen, waterlopen blauwgroen, parken en squares genuanceerd groen. Een overzichtstabel laat toe de genummerde kaartbladen ten opzichte van mekaar te situeren.

Op de Technische Dienst Stedebouw werden sommige kaartbladen (versie planafdruk) later bijgewerkt en aangevuld. Dit gebeurde vermoedelijk gedurende een tiental jaar, doch niet systematisch. De bebouwing van het voormalig eiland Malem, bijvoorbeeld, is ingetekend op de kaartbladen J17a, J17b en K17a. Het B.P.A. voor de urbanisatie ervan werd pas in 1949 opgemaakt.

Het plan “Elegeert” wordt na ruim vijftig jaar door de Technische Dienst Stedenbouw nog als werkdocument gebruikt omwille van zijn nauwkeurigheid, de grote schaal van de kaartbladen en de vele referentiepunten voor topografische opmetingen. Op de kaartbladen zijn er ook hoogtepeilen genoteerd.

De originele tekeningen op tekenpapier (groot formaat) en de geaquarelleerde planafdrukken van het plan Elegeert bevinden zich op de Technische Dienst van de Stad Gent in het Administratief Centrum aan het Woodrow Wilsonplein. Originele overzichtlijsten en overzichtplan bevinden zich o.a. in het archief Patrimonium van het Sint-Lucasinstituut te Gent (ref. 3.7/A3.012).

Inmiddels zijn drie versies van het Plan Elegeert in omloop. Naast de originele kaartbladen, is er één reeks ingekleurde planafdrukken. Van de doortekening op kalk, vertrekkend van het origineel, werden dochterkalken gemaakt.

Omstreeks 1947 is er een uitgebreide survey opgemaakt van en door de Stad Gent; met bijzondere aandacht voor het overstromingsgevaar in de binnenstad. Deze kaarten werden getekend op schaal 1:10.000. Voor de afbakening van de overstromingsgebieden kon dankbaar gebruik worden gemaakt van de hoogtepeilen opgemeten onder leiding van Edouard Elegeert.

De Heer Martin Convent meende zich te herinneren dat de plannen dienstig waren bij het opsporen, na de tweede wereldoorlog, van oorlogsschade aan gebouwen.

De politie van de Stad Gent gebruikt het plan Elegeert om verkeersongevallen te lokaliseren...

NOTEN

Het relaas over Edouard Elegeert en de systematische opmeting van stadseigendom te Gent werd mondeling meegedeeld op 18 augustus 1987 door Architect Marcel Van de Genachte, destijds werkzaam op de Technische Dienst van de Stad Gent. Aanvullende gegevens komen van de Heren Martin Convent en Herman Rosseau van de Technische Dienst Stedebouw. Door Martine De Raedt werd (03.08.1988) bijkomende informatie ingewonnen bij Georges Elegeert, architect, stedenbouwkundige, m.s.o.g., zoon van vermelde kaartauteur.

- (1) 1930; eerste rector Aug. Vermeylen.
- (2) E. Elegeert behaalde de titels van:
Repetitor aan de Gentse Universiteit,
Conducteur Principaal van Bruggen & Wegen,
Gezwoeren Meetkundig Schatter van Onroerende Goederen,
Ere-Voorzitter Bond der Burgerlijke Conducteurs,
Ere-Voorzitter Bond der Burgerlijke Conducteurs Bruggen & Wegen.
- (3) Na de tweede wereldoorlog werd de Stedenbouwdienst van de Stad Gent opgericht met als directeur Dhr. Lesaffre; opgevolgd door Jean Van der Haeghen (ing.).
- (4) De primitieve kadasterplannen werden getekend op schaal 1:2.500 voor de periferie.
- (5) Gegevens werden geput uit de tekst op 24.08.1988 meegedeeld door Herman Rosseau, architect en e.a. stedenbouwkundige, werkzaam bij de Technische Dienst Stedenbouw & Ruimtelijke Ordening van de Stad Gent.

André COENE
juni 1999